

IN MEDIO REGNI HUNGARIAE.
RÉGÉSZETI, MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ÉS TÖRTÉNETI
KUTATÁSOK „AZ ORSZÁG KÖZEPÉN”

ARCHAEOLOGICAL, ART HISTORICAL, AND HISTORICAL RESEARCHES
'IN THE MIDDLE OF THE KINGDOM'

I. Károly garasának ólom próbaverete Visegrádról.

Fotó: Szabó László

Test minting in lead of a King Charles I groat,
from Visegrád.

Photograph: László Szabó

IN MEDIO REGNI HUNGARIAE.
RÉGÉSZETI, MŰVÉSZETTÖRTÉNETI
ÉS TÖRTÉNETI KUTATÁSOK
„AZ ORSZÁG KÖZEPÉN”

ARCHAEOLOGICAL, ART HISTORICAL, AND HISTORICAL
RESEARCHES 'IN THE MIDDLE OF THE KINGDOM'

SZERKESZTETTE / EDITORS

BENKŐ ELEK – OROSZ KRISZTINA

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT RÉGÉSZETI INTÉZET
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY
RESEARCH CENTRE FOR THE HUMANITIES
HUNGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

BUDAPEST, 2015

Képfeldolgozás, képszerkesztés / Image processing and editing
RÉTI ZSOLT, ŐSI SÁNDOR

Angol fordítás / English translation
CHRIS SULLIVAN

Támogatók / Sponsors

K 81834

Magyar Tudományos Akadémia
Könyv- és Folyóirat-kiadó Bizottság

ISBN 978-615-5254-03-01

© Magyar Tudományos Akadémia
Bölcsészettudományi Kutatóközpont Régészeti Intézet
Institute of Archaeology
Research Centre for the Humanities Hungarian Academy of Sciences
© Szerkesztők, szerzők, fordító / Editors, authors, translator
2015

Minden jog fenntartva.
A tanulmányokban felhasznált illusztrációkért a szerzők felelnek.
All rights reserved.
The authors are responsible for the illustrations used in the studies.

Borító / Cover

A budai királyi palota keleti homlokzatának részlete a felmért maradványokkal
és a hipotetikus kiegészítésekkel. Rajz: Szörényi Gyula, 1961
Kályhacsempe-oromdész az esztergomi érseki palotából, 15. század vége
Detail of the east facade of the royal palace in Buda with elements remaining
and possible reconstructions of them. Drawing: Gyula Szörényi, 1961
Top piece of a crown-tile from the archiepiscopal palace at Esztergom, late 15th century
Borítóterv / Cover design: RENKÓ MARCSI

Felelős kiadó / Publisher responsible: FODOR PÁL

Tipográfia és nyomdai előkészítés / Typography and layout: ABIPRINT Kft., Budapest
Nyomda / Printing house: KÓDEX KÖNYVGYÁRTÓ Kft., Budapest

TARTALOMJEGYZÉK / CONTENTS

Rövidítésjegyzék / Abbreviations	8
Szerzők / Authors	9
BENKŐ ELEK	
<i>In medio regni Hungariae</i>	11

1. MEDIUM REGNI: MŰVÉSZETTÖRTÉNETI, RÉGÉSZETI ÉS TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS *MEDIUM REGNI: AN ART HISTORICAL, ARCHAEOLOGICAL, AND HISTORICAL OVERVIEW*

MAROSI ERNŐ	
Művészet a királyi udvarban és udvari művészet az ország középkori közepén	29
<i>Art at the Royal Court and Court Art in the Middle of the Kingdom in the Medieval Period</i>	
LŐVEI PÁL	
Uralkodói kőanyagok. A király és az elit díszítőkö-használata a középkori Magyarországon	79
<i>Stone for Rulers. The Use of Decorative Stone by Kings and Magnates in Medieval Hungary</i>	
OROSZ KRISZTINA	
Mozgó udvar – mozgó háztartás. Állandó vagy ideiglenes berendezés a késő középkori királyi és nemesi otthonokban?	111
<i>Itinerant Courts – Itinerant Households. Permanent or Temporary Furnishings in Royal and Noble Homes in the Late Middle Ages?</i>	
SZENDE KATALIN	
Természeti adottságok és városfejlődés a Duna-völgy magyarországi szakaszán a középkorban	145
<i>Towns and the Natural Environment in the Danube Valley in Medieval Hungary</i>	
TAKÁCS MIKLÓS	
A medium regni falusias településeinek anyagi kultúrája az Árpád- és Anjou-korban	171
<i>The Material Culture of Rural Settlements in the Medium Regni in the Arpadian and Angevin Eras</i>	

2. EGYHÁZ, REZIDENCIA ÉS VÁROS A MEDIUM REGNI TERÜLETÉN *CHURCHES, RESIDENCES AND TOWNS ON THE TERRITORY OF THE MEDIUM REGNI*

HORVÁTH ISTVÁN	
Az esztergomi Várhegy régészeti kutatása, 1966–1999	193
<i>Archaeological Researches on Esztergom's Castle Hill, 1966–1999</i>	
BOLDIZSÁR PÉTER	
Az esztergomi érseki palota vegyes mázas kályhacsempe-leletei	257
<i>Mixed-Glaze Stove-Tiles from the Archiepiscopal Palace at Esztergom</i>	

RÁCZ TIBOR ÁKOS	
Egy város születése. Régészeti adatok Vác Árpád-kori településtörténetéhez <i>The Birth of a Town. Archaeological Data on the History of Vác in the Arpadian Age</i>	275
BICZÓ PIROSKA	
Szent István király sírja a székesfehérvári Szűz Mária-prépostság templomában <i>The Burial Place of King Stephen the Saint in the Provostal Church of the Virgin Mary, Székesfehérvár</i>	299
MENTÉNYI KLÁRA	
Gondolatok egy 12. századi székesfehérvári faragványcsoportról <i>Thoughts on a Group of 12th-Century Carved Stones from Székesfehérvár</i>	325
SKORKA RENÁTA	
Fehérvár az interregnum időszakában <i>Székesfehérvár in the Period of the Interregnum in Hungary</i>	361
KOLLÁTH ÁGNES	
Koronázóvárosból szandzsákközpont. Székesfehérvár a kora újkorban <i>From Coronation Town to Sanjak Centre. Székesfehérvár in the Early Modern Age</i>	375
HAVASI KRISZTINA	
A király új palotája. Megjegyzések a kora 13. századi óbudai rezidencia művészettörténeti helyéhez <i>A New Palace for the King. Remarks on the Place in Art History of the Early 13th-Century Royal Residence at Óbuda</i>	405
ZSOLDOS ATTILA	
Óbuda urai a 14. század első felében <i>Lords of Óbuda in the First Half of the 14th Century</i>	471
SPEKNER ENIKŐ	
Buda és Pest a 11. századtól a 14. század közepéig <i>Buda and Pest from the 11th Century up to the Mid-14th Century</i>	485
MAGYAR KÁROLY	
A budavári királyi rezidencia előzményei és párhuzamai a 14. század végéig <i>Forerunners and Parallels of the Royal Residence in Buda up to the Late 14th Century</i>	525
HOLL IMRE	
Leletek Mátyás király gyűjteményéből <i>Finds from the Collection of King Matthias I of Hungary</i>	547
KOVÁCS ESZTER – ZÁDOR JUDIT	
Adatok a középkori Pest városfejlődéséhez. A régészeti kutatások újabb eredményei <i>The Rise of Pest in the Middle Ages. Recent Archaeological Findings</i>	561
TEREI GYÖRGY	
Régészeti adatok a Csepel-sziget északi részének középkori történetéhez <i>Archaeological Data on the History of the Northern Part of Csepel Island in the Middle Ages</i>	577
BUZÁS GERGELY	
Egy királyi központ születése. Visegrád Szent Istvántól I. Károlyig <i>The Birth of a Royal Centre. Visegrád from King Stephen the Saint to King Charles I</i>	589
BOZÓKI LAJOS	
A visegrádi fellegrvár <i>The Citadel at Visegrád</i>	613

MÉSZÁROS ORSOLYA	
Városi élet a visegrádi királyi városban <i>Life in the Royal Town of Visegrád</i>	629
KOVÁTS ISTVÁN – MÉSZÁROS ORSOLYA	
Válogatás a késő középkori Visegrád város leletanyagából <i>Selected Finds from Late Medieval Visegrád</i>	647
BATIZI ZOLTÁN	
Adatok Visegrád és Maros késő középkori lakosságához <i>Data on the Inhabitants of Visegrád and Maros in the Late Middle Ages</i>	665
3. KASTÉLYOK ÉS VÁRAK A MEDIUM REGNI TERÜLETÉN PALACES AND CASTLES ON THE TERRITORY OF THE MEDIUM REGNI	
FELD ISTVÁN	
Királyi várak az Árpád-kori medium regni területén <i>Royal Castles on the Territory of the Medium Regni in the Arpadian Age</i>	677
BUZÁS GERGELY	
Királyi rezidenciák és szálláshelyek a késő középkori Magyarországon <i>Royal Residences and Lodging Places in Late Medieval Hungary</i>	705
4. A KIRÁLYI HATALOM TÁRGYI EMLÉKEI A PILIS HEGYSÉGBEN MATERIAL REMINDERS OF THE ROYAL POWER IN THE PILIS MOUNTAINS	
BENKŐ ELEK	
Udvarházak és kolostorok a pilisi királyi erdőben <i>Manor Houses and Cloisters in the Royal Forests of the Pilis Region</i>	727
F. ROMHÁNYI BEATRIX	
<i>Ceperuntque simul claustralem ducere vitam. A pálos rend és a medium regni kapcsolata</i> <i>Ceperuntque simul claustralem ducere vitam. Links Between the Pauline Order and the Medium Regni</i>	755